

Mircea Răceanu:
Un complicat caz de trădare în România comunistă

Ana-Maria Cătănuș

În seara zilei de 31 ianuarie 1989, un flagrant organizat sub coordonarea generalului mr. Aurelian Mortoiu, șeful Direcției a III-a (Contraspionaj) a Direcției Securității Statului, se concretiza cu arestarea lui Mircea Răceanu, șeful referenturii SUA și Canada și directorul adjunct a.i. al Secției Relații V, care se ocupa de SUA, Canada, ările Americii Centrale și Latine, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

Reinerea înaltului diplomat român, considerat pe bună dreptate unul dintre cei mai experimentați și competenți pe relația cu Statele Unite ale Americii, sub acuzația de trădare prin transmitere de secrete, a marcat începutul unei anchete penale complexe, finalizată cu decizia Tribunalului Militar Teritorial București de condamnare la moarte a lui Mircea Răceanu. Sentința definitivă a fost însă comutată de Nicolae Ceaușescu prin decret la 20 de ani de închisoare.

Prăbușirea în cascadă a regimurilor comuniste din Europa de Est și schimbările generate de înscrierea României pe un drum democratic, după 1989, au dus la reinterpretări diametral opuse ale cazului Răceanu, culminând în anul 2000 cu achitarea diplomatului român pentru infracțiunea de „trădare prin transmitere de secrete”, în urma recursului în anulare promovat de procurorul general al României. La 7 mai 2002, la Washington, președintele Ion Iliescu i-a acordat lui Mircea Răceanu Ordinul Național „Pentru merit” în grad de „Comandor”¹.

Dacă din punct de vedere juridic diplomatul român a fost reabilitat, analiza istorică a cazului Mircea Răceanu prezintă în continuare un interes deosebit, de vreme ce până la acest moment contribuțiile istoriografice destinate subiectului au fost lapidare și,

¹ Ștefan N. Maier, *De vorbă cu Mircea Răceanu (IV)*. <https://acum.tv/articol/1976/> accesat la 1 octombrie 2019.

pe alocuri, hazardate în concluzii, probabil și ca urmare a utilizării unei palete restrânse de surse.

Studiul de față propune o analiză complexă, dar nu exhaustivă, asupra acestui caz complicat, din perspectiva surselor documentare disponibile la acest moment.

Astfel, folosind documentele identificate în arhivele fostei Securități, elaborate de mai multe structuri și direcții (DIE/CIE, Contraspionaj, Cercetări penale), stenograme realizate în urma ședințelor conducerii de partid și de stat, literatura memorialistică a celor direct implicați în evenimente, precum și lucrări speciale dedicate subiectului, studiul nostru prezintă o analiză nouă și nuanțată asupra desfășurării cazului Răceanu. Totodată, ridică o serie de semne de întrebare asupra interpretărilor lansate în epocă și după prăbușirea regimului comunist privind valențele reale ale activității lui Mircea Răceanu.

Repere biografice

Mircea Răceanu s-a născut la închisoarea Văcărești, la 17 octombrie 1935. Mama sa era Ileana Pop (Ilonka Papp), fostă ilegalistă, iar tatăl, Andrei Bernath, tâmplar din Târgu Mureș, era absolvent al Școlii leniniste de la Moscova, unul dintre conducătorii Uniunii Tineretului Comunist din România². Acesta a fost arestat la 9 iulie 1935, fiind condamnat la 10 de ani de închisoare. După începerea războiului dintre România și URSS, în iunie 1941, a fost mutat într-un lagăr din Transnistria, la Râbnia, unde a murit în martie 1944, ucis de trupele germane în retragere³.

În septembrie 1944, Ileana Pop s-a căsătorit cu Grigore Răceanu, care l-a adoptat pe Mircea⁴.

² Dumitru Lăcătușu, "Procesul Anei Pauker de la București și Craiova (27 februarie 1936 și 5 iunie – 7 iulie 1936)", în Adrian Cioroianu (editor), *Comuniști înainte de comunism: Procese și condamnări ale ilegalistilor din România*, Editura Universității din București, 2014, p. 181

³ Dennis Deletant, *Romania under Communism. Paradox and degeneration*, Routledge, 2019. <https://books.google.ro/books?id=es5wDwAAQBAJ&pg=PT198&dq=Mircea+Răceanu+Deletant&hl=ro&sa=X&ved=0ahUKEwisoreMsozlAhVQz6YKHbxQDE4Q6AEIKTAA#v=onepage&q=Mircea%20Răceanu%20&f=false> accesat la 1 octombrie 2019.

⁴ *Ibidem*.